

La Dorlotbestoj

preparis Leston Buell

1. Demandoj

1. Ĉu vi havas dorlotbeston en via hejmo nuntempe? Kian?
2. Ĉu vi havis dorlotbestojn dum via infanaĝo? Kiajn?
3. Kiuj estas la plej popularaj dorlotbestoj?
4. Ĉiu speco de dorlotbesto havas siajn avantaĝojn kaj malavantaĝojn. Cetere, oni zorgas ĉiun specon laŭ malsama maniero. Elektu specon de dorlotbesto kaj ekspliku kiel oni vartas kaj zorgas ĝin. Menciu ankaŭ ĝiajn avantaĝojn kaj malvantaĝojn. Jen kelkaj bestoj, pri kiuj oni parolu: hundo, kato, fiŝeto, ĉevalo, papago.
5. Kelkaj bestospecoj taŭgas kaj kiel dorlotbestoj kaj por manĝaĵo, eĉ en sama kulturo, ekz. kunikloj kaj ĉevaloj. En kelkaj landoj, oni manĝas ankaŭ hundaĵojn. Kiel la homaro elektas kiajn bestojn taŭgas por manĝi kaj kiajn taŭgas por amikeco? Kiel la homo kapablas kaj havi bestajn amikojn kaj manĝi viandon?
6. La mistraktado de kelkaj bestoj (kiel ekz. hundoj) estas punebla krimo, sed samtempe, la mortigo de aliaj bestoj (ekz. ratoj) ne estas kontraŭleĝa, eĉ se la mortigmaniero estas tre kruela. Kiel la socio samtempe kredas je la rajtoj de kelkaj specioj kaj akceptas mistraktadon de aliaj?
7. Kiuj estas la similecoj kaj diferencoj inter rilato kun homa amiko kaj rilato kun besta amiko? Inter rilatoj kun gefiloj kaj rilatoj kun dorlotbestoj?
8. Ekzistas en la mondo diversaj ŝarĝobestoj, ekz. ĉevaloj, azenoj, muloj, kameloj, kaj elefantoj. Rankontu viajn proprajn spertojn kun tiuj.
9. En Usono, populara kredo ekzistas, ke viroj emas preferi hundojn, dum la virinoj emas preferi katojn. Ekspliku vian propran opinion. Ĉu estas vere aŭ ne? Kia estas la rilato inter la personaj karakterizoj de homo kaj la speco de besto, kiun li elektas?
10. Kelkaj personoj elektas tre nekutimajn dorlotbestojn. Pri kiuj tiaj vi iam aŭdis? Kiujn vi eĉ vidis proprokule?

2. Utilaj Vortoj

dorlotbesto: *pet*

hundo

rashundo: *dog of a particular breed (that is, the opposite of a mutt)*

kato

birdo

fiŝo

serpento

kuniklo

ĉevalo

hamstro: *hamster*

kobajo: *guinea pig*

testudo: *turtle*

papago: *parrot*

kanario: *canary*

besto, animalo, kreitaĵo, viv(ant)aĵo,
estulo

bestio

kaĝo: *cage*

furaĝo

dorloti: *to pamper*

brede: *to breed*

dresi: *to train (an animal)*

kultivi: *to raise (animals)*

flegi: *to nurse, care for (a sick person)*

promenigi

varti: *to care for (especially a child or a young animal)*

karesi

grati: *to scratch*

rampi: *to crawl*

sekskuniĝi: *to mate*

feki, kaki

vosto: *tail*

piedo: *paw*

naĝilo: *fin*

branko: *gill*

suĉi: *to suck*

leki: *to lick*

en oestro, seksarda: *in heat*

kuri

rajdi

salti: *to jump*

katsablujo: *litter box*

miaŭi: *to meow*

boji: *to bark*

ronroni: *to purr*

sino: *lap*

ŝpruci: *to spray*

lukti: *to fight*

lektrinki: *to lap up*

scivolema: *curious*

felo: *fur*

skvamoj: *scales*

ungego: *claw*

vanĝaro: *whisker*

plumo: *feather*

brosi: *to brush*
bani: *to bathe*

artifiko: *trick*

3. Ekzercoj

Ekzerco 1

Ni praktikos la uzadon de kelkaj el la Utilaj Vortoj. Metu taŭgan formon de taŭga vorto en ĉiun frazon.

dorloti
dresi
boji
karesi

grati
rampi
bredi
salti

varti
ronroni

1. La serpentoj _____ sur la grundo.
2. Se oni tro _____ sian infanon, ĝi havos malbonan kaj malfacilan karakteron kiam ĝi maturiĝos.
3. Dum tiu virino laboras dum la tago, ŝia najbaro _____ ŝian bebon.
4. La hundoj laŭte _____, vekante la tutan vilaĝon.
5. La granda hundo _____ subite en la sinon de sia mastrino.
6. Se vi deziras ovojn vere freŝajn, vi devas _____ viajn proprajn kokinojn.
7. Mi _____ mian hundon tiel, ke ĝi alportas al mi la gazeton ĉiun matenon el la ĝardeno.
8. Estas interese, ke en la araba lingvo, kiam kontenta kato _____, oni diras, ke ĝi preĝas aŭ ke ĝi recitas koranajn versiklojn.
9. Tiu ĉevalo verŝajne deziras, ke vi _____ ĝin malantaŭ ĝiaj oreloj.
10. Estas plaĉe _____ katon, ĉar ĝia felo estas glata.

Ekzerco 2

Nun ni praktikos la uzadon de la sufikso *-ig*. Metu taŭgan formon de taŭga vorto en ĉiun frazon.

boli, boligi
scii, sciigi

promeni, promenigi
sidi, sidigi

plori, plorigi
morti, mortigi

1. Mi forgesis la supon, kiu dum horo _____ sur la fornelo.
2. Se mi ne _____ la hundon sufiĉe ofte, ĝi kakas en la domo.
3. La knabino _____, kiam ŝia glaciaĵo renversiĝis sur la ŝoseon.
4. Mi deziras _____ vin, pri mia baldaŭa edziĝo.
5. Por prepari teon, necesas _____ akvon.
6. La instruisto ne _____, kiel respondi tiun neklaran demandon.
7. La vartistino _____ en angulo dum horo kun la suĉinfano.
8. Estas tre agrable _____ laŭ tiu bulvardo.
9. Ŝajnas, ke la ideo de milito neniam _____.
10. La memoro de la brutala perforto _____ la knabeton.
11. Mi _____ la laciĝintineton sur mian sinon.
12. Tiu kuracilo _____ la malbonajn bakteriojn en via stomako.

Ekzerco 3

Nun ni daŭrigas la praktikadon de la sufikso *-ig*. Metu taŭgan formon de taŭga vorto en ĉiun frazon.

soifi, soifigi
dormi, dormigi

ridi, ridigi
stari, starigi

kreski, kreskigi
bruli, bruligi

1. La lerta ŝerco _____ nin ĉiujn.
2. Anglalingva proverbo konsilas ne vekigi _____ hundojn.
3. La fotisto _____ la fototojn unu apud la alia.
4. La incendio _____ plurajn lojojn.
5. Kiam vi luprenas monon, vi _____ viajn ŝuldojn.
6. _____ estas pli agrable ol plori.
7. La salo _____ nin.
8. Arda flamo _____ en mia koro.
9. La dresisto _____ apud sia ĉevalo.
10. Mi _____ la knabeton en lia propra lito.
11. Se vi faros nenion, la problemo nur _____.
12. Se mi ne trinkos sufiĉe da likvo nun, mi certe _____ dum la vojaĝo.

4. Lingvaj Rimarkoj

speco, specio

speco: *kind, type*

specio: *species*

animalo, besto, bestio

animalo: Kolektiva nomo de bestoj kaj homoj.

besto: 1. Ĉiu animalo escepte de homo. 2. (fam.) Homo stulta aŭ kruda kiel besto.

bestio: 1. Sovaĝbesto. 2. Sovaĝinstinkta senbride perfortema homo: *la naziaj bestioj*. → brutalo

felo, pelto

felo: Kruda bestas haŭto kun la haroj, ordinare ne preparita.

pelto: 1. Speciale preparita felo, ordinare belhara aŭ harriĉa uzata por fari veston, garnituron, kaj simile. 2. = peltaĵo.

peltaĵo: Vesto el pelto.

ekskrementi, feki, kaki

Ŝajnas, ke *ekstrementi* kaj *kaki* estas vortoj pli decaj ol *feki*. *Fek!* estas interjekcio de kolero, malestimo, indigno, malbonŝanco, kaj simile. (Komparu kun *diable!* kaj *damne!*) *Fekulo* estas fihomo. Rilate al *kaki*, la *Hejma Vortaro* difinas ĝin kiel « Ĉiutaga, hejma vorto por *feki* » kaj tradukas ĝin anglan per *go poo-poo*. Ekzistas ankaŭ *merdo*.

varti

Gardi kaj prizorgi estulon, kiu bezonas helpon pro sia juneco, nefortikeco: *varti bebon, hundeton*.

El Kiel diri...?

Jen kelkaj vortoj, esprimoj kaj proverboj adaptitaj el la sekcio *Bestoj* de la frazeologia libro *Kiel diri...?*

Ne turmentu bestojn.

HUNDO bojas, jelpas, « hojlas », hurlas.

Hundoj terure hurlis, kvazaŭ morton antaŭflaris.

Hundo libera, ĉenita.

Hunda raso, vivo. (hunda = mizera)

Azilo por perditaj hundoj.

Hundo bojas, homo vojas.

Bojanta hundo ne mordas. (Ne timu bojantan hundon.)

Bojas hundido, ĉar tiel faras hundo.

Por hundon dronigi, oni nomas ĝin rabia.

Al hundo ja « licas » rigardi episkopon.¹

La lastan el la amaso la hundo atakas.

Elpeli iun kiel favan hundon.²

Luphundo. Levrelo. Spanielo. Vertago. Pudelo. Danhundo. Grifono. Spurhundo.

Buldogo. Mopso. Miksrasa hundo.

KATO miaŭas, kraĉospiras, ĝibigas la dorson, buliĝas, ŝpinas³ (« ronronas »), faras velurpedon.

Ekskato.⁴ Domedukita kata. Tegmentleporo (slanga nomo de migra kato).

Ne karesi la katojn kuspe, kontraŭ la haroj.⁵

Fali ĉiam plandalsube kiel kato.

Kontentigi la katon kaj kune la raton.

Danci kiel kato ĉirkaŭ la poto.

Botvestita kato.

Kiam la katoj promenas, la musoj festenas.

---

1 La signifo de ĉi tiu frazo estas por mi mistero.

2 Laŭ PIV, ĉi tia uzado de la vorto *fava* estas evitinda. La ĝusta vorto estus *skabia*. *Favo* estas malsano de la homa kaphaŭto (simila al la angla *ringworm*), dum *skabio* (angle *mange*) estas haŭta malsano, ofta ĉe hundoj, kiu kaŭzas fortan jukadon.

3 Mi dubis pri la ĝusteco de *ŝpini*, sed Zamenhof uzis ĝin tiel.

4 Alia mistero.

5 Kuspi: Klini aŭ faldi ion kontraŭ la natura direkto: *kuspi la harojn de kato, li kuspis al mi la jupon ĝis la talio, la malvarmo kuspas la foliojn*. Kuspe: Laŭ kontraŭnormala direkto: *kuspe faldi manikojn; brosi kuspe ĉapelon, veluron*.